

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Redactioneel

In dit eerste nummer van het jaar 2000, onze zesde jaargang, wenst de redactie haar lezers en zichzelf toe dat het Tijdschrift voor Psychoanalyse, dit jaar, als de afgelopen jaren, zal doorgaan met groeien en bloeien.

Of dit gebeurt, is een zaak van ons allen, maar in feite meer van de lezers dan van de redactie. De artikelen en besprekingen waaruit ons tijdschrift bestaat worden immers voor het belangrijkste deel verzorgd door mensen die tot onze lezerskring behoren. Wij als redactie dragen af en toe een artikel bij, maar onze eigenlijke taak, met betrekking tot de inhoud van het blad, is kopij vragen, ontvangen, beoordelen, kiezen, corrigeren en plaatsen. En natuurlijk moeten we de reacties, positieve zowel als negatieve, op het Tijdschrift proberen te begrijpen en er iets mee doen.

Een van de kritieken die ons nogal eens bereikt, betreft de plaats die wordt ingeruimd voor de ideeën van Jacques Lacan, en is daarom als kritiek tweeledig: vanuit België is men geneigd die plaats veel te gering te vinden, vanuit Nederland klinkt een tegengesteld geluid. De Nederlanders hebben daarbij in zoverre gelijk dat het aantal artikelen met een lacaniaanse achtergrond in de afgelopen jaargangen veel hoger is geweest dan menig Belgisch lezer wil zien. In al die artikelen klinkt door wat Lacan ons wellicht te zeggen heeft: dat taal meer is dan wat taal lijkt, dat ons leven ervan afhangt, onze identiteit, ons seksueel genieten, ons sociaal functioneren. De redactie hoopt overigens in deze jaargang een artikel te kunnen plaatsen waarin de receptie van Lacans zeer moeilijk toegankelijke werk – of het ontbreken van die receptie – in Nederland besproken zal worden.

Een andere kritiek waarmee de redactie zich de laatste maanden bezighield, ging over het gebrek aan aandacht in ons blad voor zaken psychoanalyse en cultuur betreffende, en dat terwijl de Nederlands-Belgische stichting met die naam – Psychoanalyse en Cultuur – toch officieel deel uitmaakt van de redactie. Tegen dit bezwaar zou ingebracht kunnen worden dat het allereerste artikel van het Tijdschrift voor Psychoanalyse een studie was over Hamlet, en dat in het nummer daarna het werk van D.H. Lawrence ruime aandacht kreeg. In de nummers daarna werd de spoeling inderdaad dunner; toch vindt men in de afgelopen jaargangen aandacht voor, bijvoorbeeld, Pinocchio, Žižek en zelfs een artikel over ‘bathmologie’, met beschouwingen die niets met de kliniek en alles met antropologie en cultuurgeschiedenis te maken hebben.

Maar het is waar, we zouden er meer, zelfs veel meer aan moeten doen. Ook Freud, die onder degenen die hij zijn leermeesters noemt liever literatoren dan artsen van de Weense Faculteit citeert, droomde al van een

‘Hogeschool van de Psychoanalyse’ waarin cultuurgeschiedenis, mythologie, godsdienstpsychologie, geschiedenis en literaire kritiek worden onderwezen (1926, p. 281). In onze tijd is het voorstel gedaan daar onderwijs in de retorica en andere taalwetenschappen aan toe te voegen (Lacan 1966, p. 169).

Dat kan met name aan de clinici onder ons wat te veel van het goede lijken, toch was het in de ogen van Freud – en van vele vooraanstaande psychoanalytici na hem – iets vanzelfsprekends dat een analyticus historisch en literair geschoold was. En dat niet alleen passief: iemand die van het verwoorden van ervaringen zijn beroep maakt, zou in principe ook in staat moeten zijn tot schrijven en publiceren. Iets anders is in de ogen van Freud eigenlijk ondenkbaar. In een aantal ons omringende landen is die veronderstelling ook nog altijd zeer aanwezig. In Frankrijk met name – maar ook in Engeland en de Verenigde Staten – zal men zich in heel veel gevallen pas tot een psychoanalyticus om hulp wenden wanneer men een aantal publicaties van hem of haar gelezen heeft. Aangevuld door een kennismakingsgesprek, zetten die gelezen woorden vaak meer kracht bij aan de keuze voor een bepaald analyticus dan een gesprek alleen. Informatie over diens theoretische achtergrond wordt noch door de analyticus noch door de patiënt ervaren als een inbreuk op de ‘openheid’ die het begin van een analyse moet kenmerken.

In Nederland is de traditie of de cultuur op dit gebied totaal anders. De Nederlandse middelbare school met name kent, in tegenstelling tot die van de ons omringende landen, heel weinig opvoeding in stellen en schrijven. Wie groepen Europese studenten – of wetenschappers, of politici, of psychoanalytici – samen ziet zal vaak constateren dat de Nederlanders weliswaar een goede ‘beta-vorming’ hebben, maar tegelijkertijd van een opmerkelijke achterstand blijken te geven wanneer het gaat over het schrijven en uitspreken van een samenhangend betoog. Nederland lijkt op dit gebied alleen in ‘talent’ te geloven. Dat men taal – schrijven en spreken – ook kan leren en oefenen, komt bij weinigen op.

Geen wonder dus dat wanneer er een Nederlands-Belgisch tijdschrift wordt opgericht waarvan de betrokkenen voor één vierde deel Belgen en drie vierde deel Nederlanders zijn, de kopij toch, zoals de afgelopen jaren, voor het overgrote deel uit België komt. Belgen hebben geleerd te schrijven, ze vinden dat horen bij hun bestaan als arts of analyticus. Nederlanders daarentegen laten dit over aan de enkeling onder hen die het geluk heeft te beschikken over wat men dan ‘schrijftalent’ noemt.

Het is te hopen dat deze analyse, die een ietwat bittere vrucht is van vele jaren hoger onderwijs, straks toch te snel of te pessimistisch zal blijken te zijn; onderwijs in het schrijven is op de Nederlandse universiteiten langzaam aan een plaats aan het verwerven. De voornaamste tegenspraak waartoe ze hier wil opwekken is het inzenden van kopij aan de redactie van dit blad...

Om met een positieve noot te eindigen, maken wij de lezers nogmaals attent op een in 1998 verschenen studie, boeiend en in prettig Nederlands geschreven, van een Belg dus, een studie van het soort dat wij – uiteraard in verkorte vorm – ook graag in het Tijdschrift willen publiceren, waarin psychoanalyse, antropologie en cultuurgeschiedenis op een inspirerende wijze samen gaan. Het boek is van Paul Verhaeghe, en heet *Liefde in tijden van eenzaamheid* (Acco, Leuven) (zie ook Stroeken 1999). De invloed van Lacan is op vele bladzijden merkbaar zonder dat deze naam vaak genoemd wordt. Maar wie nieuwe inzichten wil verwerven over drift en verlangen, over individu en clan, over de relatie tussen seksualiteit en voedsel, over het Oedipuscomplex, over rap-muziek en blues, en uiteraard vooral over de niet en toch weer wel mogelijke relatie tussen man en vrouw, moet dit boek van Verhaeghe beslist lezen. Misschien helpt het een aantal Nederlanders tevens te ontdekken dat Lacan soms behartigenswaardige dingen zegt.

Henk Hillenaar

Literatuur

Freud, S. (1926), Die Frage der Laienanalyse. *Gesammelte Werke XIV*, p. 207-286. S. Fischer, Frankfurt am Main.

Lacan, J. (1966), *Écrits*. Seuil, Parijs.

Stroeken, H.P.J. (1999), Geslachtsverhoudingen en verhoudingen tussen de geslachten.

Bespreking van P. Verhaeghe: *Liefde in tijden van eenzaamheid*. *Tijdschrift voor Psychoanalyse* 5 (2), p. 127-128.